

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

donderdag 16 augustus 2012

MEDITATIE

Een wonderlijke ontmoeting

Een wonderlijke ontmoeting hadden Manoach en zijn vrouw met de HEERE. Maar zij wisten niet dat het de HEERE was. Zij spraken over de man Gods. Eerbied en ontzag was er wel. En ook geloof aan de boodschap, die de man Gods gebracht had.

De onvruchtbare zou toch een zoon ontvangen. Een Nazireër Gods zou hij zijn. Hij zou bestemd zijn voor de dienst van God. In ootmoed hebben zij gevraagd hoe zij het knechtje moesten opvoeden. Dankbaarheid jegens de HEERE vervulde hun hart. Nog wisten zij niet wie die man Gods was. Weliswaar was de HEERE bezighen langzaam tot die kennis te brengen: "Indien gij brandoffer zult doen, dan zult gij den HEERE offeren." Voorzichtig vroeg Manoach naar Zijn Naam. Een wonderlijk antwoord: "Waarom vraagt gij dus naar mijn naam? Die is toch wonderlijk." Ja, dat

Zo de HEERE lust had om ons te doden...

Richteren 13:23

is de naam van Christus: Wonderlijk. Dat is ook Zijn handelswijze met Zijn volk: wonderlijk! Het zaligen van een zondaar is ook een wonder. En Hij maakt er plaats voor in het hart ook, zodat het een eeuwig wonder gaat worden dat ik niet vernield ben en genade mag vinden in de ogen des HEEREN.

Manoach offert! Onverwachts voer de man Gods op in de vlam van het offer. Wonderlijk is toch Zijn Naam. Het echtpaar valt op hun aangezicht neder. Zij bekenden, dat het een engel des HEEREN was. Meer nog: zij hebben God gezien (vers 22). En wie zal God zien en leven? Wie zal als arme, verdoemelijke zondaar voor God kunnen bestaan? Wij zullen zekerlijk sterven, omdat wij God gezien hebben, zo roept Manoach in ontzetting uit. Zijn ziel beeft voor de hemelse Majesteit en voor de huiveringwekkende dood. Maar zijn huisvrouw zeide tot hem: "Zo de HEERE lust had om ons te doden, Hij had het brandoffer en spijsoffer van onze hand niet aangenomen, noch ons dit alles getoond, noch ons om deze tijd laten horen als dit is." De vrouw mag hier verder zijn dan haar man. Zij mag geestelijk inzicht hebben in Gods goedertierenheid. Haar hart mag meer geloof oefenen dan haar man. Haar ziel geniet een diepere vrede in God, ondanks dat ook

zij in ootmoed op haar aangezicht was gevallen, vol van ontzag en heilige eerbied. Nu mag ze haar man tot troost zijn. Door Gods genade was zij een andere echtgenote dan Jobs vrouw en Davids vrouw Michal. Ze mag haar man tot geestelijke steun zijn. Tot zijn verslagen hart mag zij van Gods goedertierenheid gewagen. En is God niet goedertieren in de Zoon van Zijn welbehagen? Is Die niet het offer, dat gans verteerde en voldeed Hij niet aan Gods recht? Dat offer heeft de Vader aangenomen en in Zijn offer Zijn ganse Kerk. Ook hun dankzegging, hoe onvolkomen ook, is in Hem Gode aangenaam. Ze spreekt ervan: "Zo de HEERE lust had om ons te doden..." Wel, dan had Hij ons dit alles in die wonderlijke ontmoetingen en dat opvaren in die vlam van het offer naar de hemel niet getoond. Dan had Hij ons ook deze wonderlijke en heerlijke belofte niet gedaan. Nee, de HEERE heeft geen lust in onze dood, Manoach!

Hoort eens, bevend volk voor de hemelse Majesteit. Zou Hij antwoord hebben gegeven op uw tranen en zuchten, zou Hij uw hemelse verborgenheden door het geloof u getoond hebben en zou Hij tot uw ziel gesproken hebben, woorden van ontferming als Hij lust had u te doden? Was uw ziel, door schuldbesef getroffen en verslagen op die plaats gebracht, waar David moest zeggen: "Gij zijt volmaakt, Gij zijt rechtvaardig HEERE, Uw oordeel rust op de allerbeste wetten; Uw loon, Uw straf beantwoordt aan Uw eer..." En toonde Hij u in Christus Zijn goedertierenheid? Och, dan zult u leven en niet sterven! Zo de HEERE lust had ons te doden. O, wie zal het kunnen bevatten en ooit genoeg kunnen bewonderen als hem het leven geschonken wordt, terwijl hij door de zonde in een eeuwig dood zou moeten wegzinken? En wie kan dat wonder ooit klein krijgen, dat het de HEERE behaagde Hém te verbrijzelen. Zijn offer en Zijn dood voldeden aan Gods rechtvaardigheid. Daarom is het nu Zijn

Inhoud

- 1 Een wonderlijke ontmoeting
- 2 Relatie wedergeboorte en geloof (2)
- 3 Een psalm, een lied: Psalm 94 (32)
- 4 Even maar...
- 4 Samenvatting van de twaalf bijlslagen
- 6 Comrie dichterbij (4)
- 7 De schrik des Heeren en de liefde van Christus (2)
- 9 De eenvoudigen (3)
- 9 Boekennieuws
- 10 Welkom op de CGO (2)
- 10 Kerknieuws
- 11 Berichten
- 13 Kerkdiensten

90e jaargang

Nr. 45

eer om doodschuldige zondaars genade te bewijzen. Genade, daar, waar men op zijn aangezicht ligt voor de hoge God. Tenslotte nog een woord uit Gods mond: "Zo waarachtig als Ik leef, spreekt de Heere HEERE, zo ik lust heb in de dood des goddelo-

zen! Maar daarin heb ik lust, dat de goddeloze zich bekere van zijn weg en leve. Bekeert u, bekeert u van uw boze wegen; want waarom zoudt gij sterven, o, huis Israëls."

Geldermalsen, ds. M.J. van Gelder

2

Relatie wedergeboorte en geloof

Vorige keer zagen we dat het woord "wedergeboorte" op een onderscheiden wijze gebruikt wordt. Maar dat in de gereformeerde traditie het woord ook gebruikt wordt om de noodzakelijke levendmaking ermee aan te duiden. Al is er, wanneer het in deze zin gebruikt wordt, juist veel kritiek op gekomen.

Dat geldt ook in onze dagen. Deze kritiek kwam al dadelijk van de zijde der Remonstranten. Dat was ook geen wonder, want het gebruik was wel bijzonder tegen hun leringen gericht. Het was de strijd tegen Arminius en zijn aanhangers, die de Gereformeerden dwongen om de leer der wedergeboorte dieper te doordenken en scherper te formuleren. Tegenover de veronderstelde medewerking van de zijde van de mens in de wedergeboorte, zoals de Remonstranten leerden, hebben zij positie gekozen met hun nauwkeuriger begrensde wedergeboorte-begrip.

Het is van belang erop te letten dat de Remonstranten - voor zover zij voor hun gevoelens steun zochten bij de grondleggers van het gereformeerd protestantisme - zich nooit beriepen op Calvijn. Integendeel, zij waren zich steeds bewust dat zij met hun leringen in sterke oppositie waren tegen de leer van Calvijn en Beza, en beweerden dat zij tegenover hen de lijn wilden doortrekken, die van Melancthon en Bullinger naar Erastus liep. Natuurlijk dachten zij in de eerste plaats aan de predestinatie, wanneer zij het 'soet gevoel van Bullinger', die zij overigens ten onrechte voor hun wagen trachtten te spannen, luide prezen boven het 'harde gevoel' van Calvijn. Dit neemt echter niet weg, dat zij ook ten aanzien van de overige betwiste punten zich in geen enkel opzicht als geestelijke nazaten van de laatste be-

schouwden en van mening waren dat de Dordtse leerbeslissing over de gehele linie een overwinning was van de leer van Calvijn.

In dit opzicht is er wel een heel groot verschil tussen de kritiek der Remonstranten en die, welke in de laatste jaren op het engere wedergeboorte-begrip wordt uitgebracht. Die vinden we bij hen, die de invloed van Karl Barth hebben ondergaan. Zij zijn van mening dat in dit engere wedergeboorte-begrip van de gereformeerde orthodoxie, dat mede door de Dordtse Leerregels geleerd wordt, geen overwinning en verdere doorwerking van de theologie van Calvijn is te zien. Maar dat daarin scherp die fatale accentverlegging aan de dag treedt, waarvan zij de Dordtse synode en de gereformeerde orthodoxie menen te moeten beschuldigen. Volgens hen wordt daarin de wedergeboorte tot heel iets anders gemaakt dan zij bij de Reformatoren was.

Deze kritiek geldt immers niet alleen haar karakter als reële en innerlijke verandering van het hart van de zondaar, maar ook haar plaats in de orde des heils. Terwijl de Reformatoren, zonder uitzondering, de wedergeboorte in volgorde na het geloof stelden, heeft de gereformeerde orthodoxie, aldus deze kritiek, de volgorde omgekeerd. Zij laat het geloof uit de wedergeboorte voortkomen en maakt het van de wedergeboorte afhankelijk.

Deze beschuldiging wordt ook nu ingebracht tegen hen, die de noodzaak van de wedergeboorte benadrukken. Men wil meer de nadruk leggen op de beloften van het Verbond en de eis die aan te nemen!

Aan beide zijden kan men hierin tot eenzijdigheden komen. De harmonie wordt gevonden in het benadrukken van de eis tot bekering en het geloof in Christus, zoals Paulus dat doet in Han-

delingen 20:20 en 21. Ook Calvijns uitleg daarbij is evenwichtig.

Wie echter behoorlijk kennis neemt van alles wat door Calvijn en de oude confessies over de wedergeboorte gezegd wordt, zal bemerken dat deze kritiek schromelijk overdreven is, en dat de leer der wedergeboorte in engere zin in het wezen van de zaak door de Gereformeerden van het begin der Reformatie aan steeds is geleerd.

In het vorige artikel is reeds opgemerkt dat Calvijn en de Gereformeerde Confessies in de regel geen scherp onderscheid maken tussen wedergeboorte en bekering en heiligmaking. Wanneer zij spreken van wedergeboorte door het geloof en na het geloof, bedoelen zij daarmee feitelijk de voortgaande bekering en de heiligmaking, het bewuste leven der nieuwe gehoorzaamheid, de werken van het geloof de bekering waardig.

Dit betekent echter allerm minst dat zij geen plaats zouden hebben gehad voor het genadewerk van de Heilige Geest, dat men later wedergeboorte in engere zin heeft genoemd. Ook niet dat zij de orde des heils met het geloof lieten beginnen. Zij leggen juist voortdurend alle nadruk op de werking van de Heilige Geest, die in de verlichting en opening en verandering van het hart aan het geloof voorafgaat en zonder welke er geen geloof mogelijk is.

Hadden de oudste Gereformeerden het begrip "wedergeboorte" alleen maar gekend in de betekenis van de op het geloof volgende en het gehele verdere aardse leven durende vernieuwing en heiligmaking, dan zouden zij over de wedergeboorte nooit hebben kunnen spreken als iets dat reeds geschied is. Maar alleen in de tegenwoordige tijd als een handeling, die nog aan de gang is. Wie echter Calvijn leest, hoort hem telkens weer spreken over de 'wedergeborenen' en komt voortdurend uitdrukkingen tegen als 'nadat wij wedergeboren zijn'.

Wanneer wij ons alleen bepalen tot zijn commentaar op de brief aan de Romeinen, hebben wij daarin de bewijsplaatsen voor het grijpen. Bij Romeinen 6:10 horen wij hem verzekeren dat Christus 'het nieuwe leven, dat wij na de wedergeboorte op aarde leiden, aan zijn hemels leven gelijk maakt'. Bij Romeinen 6:11 spreekt hij van de kracht van de Heilige Geest, waardoor 'gij vernieuwd zijt'. Even verder merkt hij op dat de Heere niet tevergeefs het eerste leven heeft weggenomen en ons tot een ander leven heeft geschapen.

Psalm 94

Bij Romeinen 7:15 spreekt hij weer over een meer bijzonder voorbeeld 'van een mens die reeds wedergeboren is', en in Romeinen 7:17 handelt Paulus volgens hem alleen over de vromen, 'die reeds wedergeboren zijn'. In Romeinen 10:19 verzekert hij dat Paulus de gelovigen Gods werk noemt 'sedert zij door de Geest zijn wedergeboren'. Meer soortgelijke reeksen van uitspraken zou men uit al zijn werken kunnen verzamelen.

Deze zelfde manier van spreken treffen wij ook aan in de oudste Gereformeerde Confessies en Catechismussen. Zo verklaart bijvoorbeeld de Geneefse Catechismus dat wij, 'voor wij wedergeboren en door de Geest Gods hervormd zijn, niets kunnen dan zondigen, zoals een kwade boom alleen maar kwade vruchten kan voortbrengen'. In artikel 35 zegt de Nederlandse Geloofsbelijdenis dat Christus het sacrament van het Heilig Avondmaal heeft verordend en ingesteld 'om te voeden en te onderhouden degenen, die Hij alrede wedergeboren en in Zijn huisgezin, hetwelk is Zijn Kerk, ingelijfd heeft', en laat daar dan verder op volgen dat degenen, 'die wedergeboren zijn in zich tweeërlei leven hebben', waarvan het eerste voortkomt uit hun natuurlijke geboorte, en het andere, dat 'geestelijk en hemels is', hun gegeven wordt in de tweede geboorte, 'dewelke geschiedt door het woord des Evangelies in de gemeenschap van het lichaam van Christus'.

Niet alleen het gebruik van de verleden tijd, maar ook de vergelijking met de natuurlijke geboorte laat geen andere verklaring toe dan deze, dat de belijdenis hier de eerste principiële verandering van het hart op het oog heeft, die men gewoonlijk 'wedergeboorte in engere zin' noemt. Zo spreekt ook de Confessio Helvetica Posterior in artikel 9 telkens over 'de wedergeborenen'. Zij vraagt of, en in hoeverre, de wedergeborenen een vrije wil hebben. Zij zegt dat de wedergeborenen in het kiezen en doen van het goede niet slechts lijdelijk maar ook actief handelen, en dat er in de wedergeborenen zwakheid overblijft.

De Eerste Schotse confessie ten slotte spreekt uit, 'dat de Heilige Geest ons zonder rekening te houden met al onze verdienste (hetzij voor of na de wedergeboorte) geheiligd en wedergeboren heeft'.

(wordt vervolgd)

'Als mijn gedachten binnen in mij vermenigvuldigd werden, hebben Uw vertroosting mijn ziel verkwikt'.

Psalm 94:19

Het is een bekende uitdrukking: 'de gedachten vermenigvuldigen'. Predikanten halen deze uitdrukking nogal eens aan als iemand gebogen gaat onder vele zorgen. Nooit staan onze gedachten stil. Maar er zijn omstandigheden waaronder de gedachten zich op elkaar stapelen. Daar heeft ook deze dichter kennis aan.

De naam van de dichter van Psalm 94 is ons onbekend. We hopen dat u zich wel in zijn leven mag herkennen. De dichter blijkt een gekende des Heeren te zijn. Deze Psalm gaat terug op een bange tijd. De dichter begint om Gods wraak over zijn vijanden in te roepen. Zij verbrijzelen Gods volk en verdrukken Zijn erfdeel. In hun dwaasheid zeggen zij: 'De Heere ziet het niet, en de God van Jakob merkt het niet'. Maar zou God, Die het oor plant, niet horen? Zou Hij, Die het oog formeert, niet aanschouwen? Het is te begrijpen dat de gedachten van de dichter vermenigvuldigd worden. Als de Heere zijn hulp niet geweest was, dan had zijn ziel bijna in de stilte des doods gewoond.

Iedereen heeft tijden dat de gedachten zich vermenigvuldigen. Het maakt echter zo'n verschil waar we mee bezet zijn. Kent u de vraag die Luther jaren heeft bezig gehouden? Zijn gedachten vermenigvuldigen met betrekking tot de vraag: 'Hoe krijg ik een genadig God?' Kent u de vraag waar Calvijn mee geworsteld heeft? Zijn gedachten vermenigvuldigen onder het zielenraadsel: 'Hoe komt God aan Zijn eer?' Daar komt een mens niet over uitgedacht.

Daarbij komen de vragen die oprijzen als de satan zijn pijlen afschiet, als de wereld over Gods kind heenvalt en als het eigen boze vlees zo opspeelt. Gods kinderen komen er soms niet meer uit. De ene gedachte stapelt zich op de andere. De dichter zegt: 'Duizend zorgen, duizend doden, kwellen mijn angstvallig hart'.

De Heere kwam precies op tijd. Hij verkwikte de ziel. Zoals een beker koud water een dorstige redt, verkwikte de Heere Zijn volk. Hoe deed de Heere dit? Met Zijn vertroosting. Die vertroosting gaan alle vertroosting te boven. Het zijn zeer gepaste, krachtige en overvloedige vertroosting. Daar gebruikt Hij Zijn inzetten voor: 'Gij zult te Jeruzalem getroost worden'. Christus zag uit naar troosters, maar Hij vond er geen. Daarom mag de dichter dit tot troost van anderen vertellen. Het is of we hem met Paulus horen zeggen: 'Die ons vertroost in al onze verdrukking, opdat wij zouden kunnen vertroosten degenen die in allerlei verdrukking zijn, door de vertroosting met welke wij zelve van God vertroost worden'.

Even maar...

Bijslagen

Kent u de twaalf 'bijslagen' van Thomas Boston (1677 – 1732)? Met uw hoofd, en vooral met uw hart? Waarmee bedoeld wordt zijn kernachtige beschrijving van de manier waarop een zondaar afgesneden wordt van de oude stam en ingelijfd wordt in de nieuwe stam, Christus. Slechts enkele bladzijden beslaat dit gedeelte in zijn omvangrijke werk 'De viervoudige staat'. Elders in dit nummer is een samenvatting van dit pastorale gedeelte opgenomen, zodat u er zelf kennis van kunt nemen. Opdat het mag zijn tot onderwijzing en opscheping.

Want het blijkt zo te zijn, dat dr. A. Comrie (1706 – 1774) in zijn 'ABC des geloofs' met hartelijke instemming naar deze bijslagen verwijst. Onder de letter B, namelijk 'blijven in Christus' schrijft hij hierover. Het citaat is uit de uitgave van De Banier, 1957, bladzijde 75 e.v. Het gaat over Joh. 15 vers 5: 'Ik ben de Wijnstok en gij de ranken; die in Mij blijft, en Ik in hem, die draagt

veel vrucht; want zonder Mij kunt gij niets doen'. We luisteren nu naar dr. Comrie:

'...Spreekt nu Christus van een blijven in Hem als de ware wijnstok, Hij zal daarmee onderstellen, dat de ware gelovigen, die in Hem zijn en blijven moeten door het geloof, waarlijk zijn afgehouden uit de oude stam Adam, waarop zij uit kracht van het werkverbond groeien, Rom. 11: 16-24. En dat zij door het zaligmakende geloof in Hem zijn ingeënt, levenskracht uit Hem, als de ware Stam, moeten halen tot groei en vruchtbaarheid.... Hoe de ziel uit de oude stam afgebracht wordt: hoe meer wij deze zaken hebben overwogen, hoe meer redenen wij vonden - tegen onze gewoonte in - om ons te bedienen van hetgeen de zeer godvruchtige Thomas Boston hiervan geschreven heeft in zijn werk 'De viervoudige staat des mensen'. (Dan zegt Comrie, omdat het in het Engels is geschreven, dat hij het in het Nederlands helemaal op drie pagina's van mijn editie vertaalt. Om dan te beslui-

ten met): 'Tot dusverre deze trefelijke schrijver, wiens woorden wij in het kort uw aandacht medegedeeld hebben. O, wat zullen er weinigen uit de oude stam gevallen zijn. En schoon wij wel bekenen, dat elkeen al het gezegde in die orde niet ondervindt, wij zijn nochtans verzekerd, dat elk geheel en al uit Adam moet afgebroken worden, zal hij door Jezus, als de tweede Adam, leven en groeien'.

Wat hiermee gezegd wil zijn? De wezenlijke overstemming in de zielsbeleving van deze beiden. Met daarbij onzerzijds de hartelijke bede, dat deze geloofsbeleving onder ons mag blijven en meer gevonden mag worden. Het afgesneden worden gaat aan het ingelijfd worden vooraf. Anders kunnen er nooit vruchten zijn. Zeg nu zelf, kunt u zich - over de eeuwen heen - in een beter gezelschap bevinden dan Boston en Comrie? Het ware Godswerk verandert nooit!

v.a.

Samenvatting van de twaalf bijslagen

De eerste slag

De Geest, Die de zondaar vindt in een Laodicese toestand, werpt enige lichtstralen in de duistere ziel die de mens doen zien dat hij een verloren mens is. Er wordt een gerechtshof in het binnenste van de mens opgericht waar hij wordt aangeklaagd, beschuldigd en veroordeeld wegens het verbreken van Gods wet.

De tweede slag

De bijl van de wet wordt gebruikt om de zichzelf reformerende mens te doen zien dat alleen hij die doet wat geschreven is in het boek der wet, zalig

kan worden. Tegelijk wordt hem getoond zijn negatieve heiligheid als een te geringe beschutting tegen de toorn van God. Niet alleen de zonden van bedrijf, maar ook die van nalatigheid tegen elk van de geboden worden voor ogen gesteld, gepaard met een reeks vloeken van de wet en van wraak.

De derde slag

De tweede slag heeft als uitwerking dat de zondaar een positief heilig leven probeert te leiden. Hij wordt godsdienstig. Zijn verandering is duidelijk zichtbaar. De godvruchtigen ontvangen hem in hun gezelschap, wat hem

in zijn goede gedachten over zichzelf versterkt. De Geest brengt een derde slag toe, door hem te wijzen op misstappen in zijn levenswandel, waarover het vonnis van de wet in zijn ziel wordt afgedrukt.

De vierde slag

De zondaar zoekt zalf voor zijn verwonde ziel door zijn zonden voor

God te belijden en daarover vergeving te zoeken, met de belofte zich in de toekomst van deze zonden te onthouden. Hij vindt rust in zijn belijden en laten van de zonden. Dit voorrecht komt hem echter niet toe, want hij is nog in de oude stam. Hierop brengt de Geest hem een slag toe die nog dieper gaat. Zijn inwendig bederf wordt opengelegd. Hierdoor wordt zijn uiterlijke godsdienst tot niets.

De vijfde slag

De zondaar gaat zich nu richten op de inwendige godsdienst. Hij maakt werk van zijn hart en denkt al spoedig dat hij ook een inwendig christen is. Het is echter niet meer dan de werking van de natuurkrachten onder invloed van het verbond der werken.

De Geest slaat een vijfde slag door aan te wijzen dat hij een overtreder is van de buik af aan. Hij is schuldig ter wereld gekomen en was zelfs in de tijd van zijn onwetendheid geheel zondig. De wet eist betaling.

De zesde slag

De zondaar zoekt betaling door boetedoening, door het vernieuwen van zijn bekering, door het zich ontzeggen van wettige geriefelijkheden, en door geduldig te zijn in de verdrukking. Hij zoekt vergeving en brengt zichzelf zover dat hij uiteindelijk zich verbeeldt deze verkregen te hebben. De slag die nu gegeven wordt wijst hem aan als zondaar in alles wat hij doet, zelfs in zijn beste werken. Dat wordt levendig voor ogen gesteld als de Geest tijd en plaats aanwijst waar men in de heilige verrichtingen tekort schoot. De zondaar ziet nu dat hij niet in staat is te voldoen aan de eisen van de wet.

De zevende slag

De zondaar probeert schikkingen te treffen met zijn schuldeisers. Hij doet wat hij kan in het onderhouden van de wet en verwacht dat God, daar waar hij in gebreke blijft, de wil zal aannemen voor de daad. Op deze krachtsinspanningen maakt hij zichzelf wijs dat zijn staat goed is. De Geest brengt echter een nieuwe slag toe door te doen zien dat de wet volkomen gehoorzaamheid eist en geen genoegen neemt met ernstige voornemens. Niet de wil maar de daad wordt geëist.

De achtste slag

Er achter gekomen zijnde dat er geen schikking met de wet te treffen valt,

begint hij te lenen bij Christus, en zoekt Hem een aanvulling op wat hem ontbreekt. Men probeert wet en geloof te vermengen. De Geest overtuigt echter van de onmogelijkheid hiervan. Men moet of het een of het ander loslaten. Deze slag doet de zondaar gevoelen dat hij zijn last niet alleen kan dragen en dat hij ook geen hulp kan krijgen.

De negende slag

Afgeslagen van vele houvasten probeert de zondaar een overeenkomst met Christus te sluiten. Hij probeert zich aan Christus te verkopen, door Hem levenslange toewijding te beloven als Hij bereid is hem te redden. Dikwijls maakt hij hierbij een persoonlijk verbond en gebruikt zelfs het sacrament om de koop te bezeugen.

De negende slag wordt toegebracht als hij er niet in blijkt te slagen om zijn plichten aan Christus te vervullen. Hij valt weer in de zonde(n) waartegen hij een verbond had gemaakt. Zijn troost verdwijnt en hij wordt verschrikt. Het gemaakte verbond blijkt een werkverbond te zijn waarin wet en Evangelie met elkaar verward worden en wat Christus nooit zal ondertekenen met Zijn hartenbloed. Hoewel men keer op keer zulke verbonden maakt, wordt de mens in wie het goede werk voortgang heeft er op een keer toch van overtuigd dat deze verbonden gelijk zijn aan vergane touwen die bij elke aanraking afbreken. Hij ziet dat hij op een andere wijze hulp moet gaan zoeken.

De tiende slag

Hij gaat aan Christus' deur om genade bedelen als een trotse bedelaar die op zijn persoonlijke waardigheid staat. Zij kunnen er niet aan denken naar de geestelijke markt te komen zonder geld in hun hand. Hij draagt zijn steekpenningen bij zich van berouw, verbetering, begeerten naar Christus enz.

De Geest schiet echter een bundel pijlen in zijn hart waardoor hij overtuigd wordt de ergste van allen te zijn. Hij ontdekt de waardeloosheid van zijn levensverbetering, tranen en begeerten. Zijn versmading van Christus wordt werkelijkheid, terwijl hij dat van te voren nog niet zo had gezien. Hij ziet dat hij gezondigd heeft tegen het geneesmiddel. Hij ziet zich nu niet alleen het voorwerp van de wraak der wet, maar ook van het Evangelie.

Thomas Boston (1677 - 1732)

De elfde slag

Zichzelf Christus niet waardig achtend, vlucht hij bij Christus vandaan. Hij redeneert zich bij Christus vandaan omdat hij een verachter van Christus is geweest en zo onheilig en walgelijk is. Hij komt tot de conclusie dat hij niet tot Christus kan komen, niet wil komen en niet behoort te komen. Hij moet eerst in een betere staat zijn, anders zal hij nooit geloven. Hij probeert zich opnieuw te verbeteren om zich zo bekwaam te maken om tot Christus te komen. Duivelse hoogmoed houdt zich schuil onder de sluier van geveinsde nederigheid. De slag die nu toegebracht wordt, doet de wet kennen in haar prikkelende kracht. De verdorvenheden beginnen de kop op te steken, zelfs zulke die hij nog nooit eerder gewaar werd. Zijn hart wordt een hel in zijn binnenste. Door deze slag wordt de hoop dat hij zichzelf bekwaamer zal maken om tot Christus te komen, afgesneden.

De twaalfde slag

Nu besluit hij tot Christus te gaan, zoals hij is. Hij verzamelt alle gebroken krachten van zijn ziel en probeert te geloven en Christus aan te grijpen. Het is het laatste draadje waarmee hij aan de oude stam hangt. Hij brengt door natuurlijke kracht een natuurlijk geloof voort. De laatste slag wordt toegebracht door de zondaar er van te overtuigen dat hij totaal onbekwaam is om iets goed te doen. De stem klinkt door in zijn ziel: "Hoe kunt gij geloven?" Hier sterft de zondaar. Hij valt van de stam af en denkt weggevoerd te worden door de vloed van Gods toorn. Maar hij wordt opgenomen en ingeënt in de ware Wijnstok Christus, Die hem de Geest des geloofs geeft.

Comrie dichterbij

Onder de godgeleerden uit het einde van de zeventiende eeuw en het begin van de achttiende eeuw heerste veel verwarring over het leerstuk van de wedergeboorte. Sommigen vereenzelvigden roeping en wedergeboorte. Anderen lieten wedergeboorte en bekering samenvallen. Toch had de Synode van Dordrecht in de Dordtse Leerregels een duidelijk onderscheid aangebracht. Comrie heeft zich hierbij aangesloten en heeft daarbij steeds de nadruk gelegd op het onderscheid dat gemaakt moet worden tussen de wedergeboorte in engere en in ruimere zin.

Het onderwerp komt in de "Eigenschappen" vele keren ter sprake. Dank zij het uitgebreide register in de nieuwe uitgave, dat voortbouwt op een opzet van Comrie zelf, is in een oogopslag duidelijk dat hij drie keer min of meer uitvoerig op dit thema ingaat.

Engere en ruimere zin

In de preek over 1 Johannes 5:4 spreekt Comrie het geloof als een genade, die de wereld overwint. Daarbij geeft hij eerst een omschrijving van de wedergeboorte in *engere zin*. Dat is 'het almachtige, krachtige en onweersaanbare werk van God, waardoor

de uitverkoren zondaar van dood levend wordt gemaakt'. Daarbij moet elk voorbereidend werk als oorzaak worden uitgesloten. De wedergeboorte moet voor het geloof worden geplaatst, omdat het de wortel en het beginsel is, waaruit het ware geloof voortkomt. Immers, 'als het geloof een levende daad en werkzaamheid van de ziel is, veronderstelt dit natuurlijk dat er leven is om die te kunnen uitoefenen'.

Bij de wedergeboorte in *ruimere zin* gaat het niet alleen om de levendmaking van de zondaar, maar ook om het herstel van Gods beeld in hem en om de voltooiing van het werk van God in de ziel. 'Als men het woord zo gebruikt, worden het geloof, de bekering en alle andere genadegaven van de Heilige Geest erbij ingesloten. Al deze genadegaven vloeien uit de bron van de levendmaking'.

Zaad van de wedergeboorte

Ieder die geboren wordt, komt voort uit een zaadje dat op een geschikte manier is neergelegd. Dat geldt ook voor de grote geestelijke verandering van de wedergeboorte. Comrie verwijst onder meer naar Lukas 8:11: 'Het zaad is het Woord Gods'. Als dat Woord door de samenwerking van Geest en

Woord in het hart wordt neergelegd in de ziel, begint het nieuwe leven.

Comrie daalt laag af bij de beantwoording van de vraag waaruit kan blijken dat het zaad der wedergeboorte in het hart is gelegd: 'Dat blijkt hieruit, dat men nauwgezet op zijn daden begint te letten. Men wordt tegengehouden in zijn doen en laten. Men komt net als de verloren zoon tot zichzelf, Men is en blijft zonder rust, De wereldse aangelegenheden zijn niet meer dan draf en vuil slijk. De arme ziel begint te merken, dat er wat anders moet zijn, hoewel ze niet weet wat (...). Ook kan niemand in deze veranderingen rust vinden' (blz. 197). Heel onderwijzend is ook de tekening die Comrie geeft van de vele manieren waarop het zaad der wedergeboorte in het hart wordt gebracht (blz. 197-201). Ik beperk mij tot een keuze. Comrie wijst allereerst op een vrome opvoeding, gegeven door ouders, leraren en onderwijzers. Kinderen beginnen zich af te vragen wie God is en hoe nodig het is wedergeboren te worden. De prediker van Woubrugge noemt ook het horen spreken van anderen over wat nodig is om zalig te worden en kloppingen in het geweten zolang men zich zijn doen en laten herinnert. Soms gebruikt God dromen in de nachtelijke uren, waarin de ziel zich haar ontzettende toestand voor ogen ziet gesteld op de oordeelsdag en dergelijke.

Maar het zaad kan ook in het hart worden gelegd door de verschijning in de droom van Jezus in Zijn lieflijkheid en met Zijn uitnodigingen. Soms komt het zaad in het hart door een grote nieuwsgierigheid om wat anders en wat nieuws te horen. Dat nieuwe levensbeginsel vergelijkt Comrie met een embryo in het lichaam van de moeder. Het bezit alle elementen van het mens-zijn, maar moet nog tot voltooiing komen.

Vereniging met Christus

Als de Heilige Geest de eerste levende kiemen van het nieuwe schepsel in de ziel heeft gelegd, vindt er een vereniging plaats tussen Christus en de levend gemaakte zondaar. Die vereniging vindt plaats door de Heilige Geest zonder enige inbreng van het schepsel. 'Maar zoals er een vereniging is vanuit Christus gezien, zo verenigt ook het levend gemaakte beginsel zich door geloof en liefde met Christus. Dit gebeurt uiteraard nog zwak zonder veel gevoel en vaak zonder bewustheid omdat dit beginsel nog in zijn allereerste stadium ver-

De kerk van Comrie in Woubrugge

keert. Maar wij geloven wel dat het er altijd is' (blz. 203). Er is geen tussenfase tussen de geestelijke dood en het geestelijke leven.

Het pastorale motief achter deze benadering heeft Comrie helder verwoord. Hij verzekert zijn lezers 'dat we het niet eens zijn met hen die zeggen dat alles wat we tot nu toe gezegd hebben, geen zaligmakend werk is, totdat de ziel met bewustheid in een werkelijke en wederzijdse geloofsonderhandeling met Christus komt. O nee! Wij geloven dat vanaf het eerste ogenblik dat het zaad van de wedergeboorte in het hart werd gelegd, het zaligmakend werk van God begint' (blz. 219).

Het beginsel van het nieuwe leven blijft schuilen in de ziel; het wordt er gekoesterd en dikwijls versterkt door geestelijke gestalten. Een van de grote beloften van het genadeverbond wordt in het hart van de zondaar vervuld: er is een walging over alle zonden die men heeft gedaan en men verfoeit zich voor de Heere. Men komt met de verloren zoon in het verlegen land tot zichzelf en beseft wat er bij de Heere te krijgen is. Met de tollenaar staat men achter in de tempel om te belijden: Wees mij zondaar, genadig! Er is een vluchten tot Jezus om te schreien om Jezus. Er is een vermogen om de allervriendelijkste nodiging van Jezus te horen, die de zondaar uitlokt om tot Jezus te komen.

Het zaligmakend geloof

De delen waarin dit nieuwe leven bestaat en die dus direct bij de wedergeboorte in de ziel gewerkt worden, brengt Comrie voornamelijk terug tot drie: het geloof, de hoop en de liefde. Aan het geloof geeft hij bijzondere aandacht. We raken hier aan een heel wezenlijk punt in zijn theologie dat ook voor de prediking en het geestelijk leven van zijn tijd van groot belang was en dat nog steeds is. Dat is de fundamentele overtuiging dat aan de geloofsdaad van de mens een daad van God voorafgaat. Nooit kan er een aannemen van Christus zijn als we niet eerst in Hem zijn ingelijfd. Vandaar dat de eerste en zeer belangrijke preek van de "Eigenschappen" als thema meekreeg: 'Het geloof is een genade, die de ziel zo nauw mogelijk met Christus verenigt'.

In de preken in de "Eigenschappen" brengt Comrie een aantal keren terloops een belangrijk punt onder onze aandacht, namelijk het onderscheid tussen de 'hebbelijkheid', de habitus,

en de daad, de actus, van het geloof. Dat gebeurt onder meer in de preek over Hebreëën 10:22 (blz. 363, 366). Hoe kwam Comrie tot deze onderscheiding? Hij onderkende het werkelijke gevaar dat men aan de daad van het geloof zo'n grote waarde toekent dat deze op zichzelf rechtvaardigende kracht heeft. Wanneer het geloof als daad ons rechtvaardigt, is de rechtvaardiging uit de werken! Maar dan is het geen genade meer, waardoor we gerechtvaardigd worden. Daarom gaat Comrie terug van de daad, de actus, naar de hebbelijkheid, de habitus of het vermogen, de potentia.

In de verklaring van Zondag 7 van de Heidelbergse Catechismus zou hij later een brede uitwerking van deze gedachte geven (editie ds. G.H. Kersten, 1941, blz. 426-451). Met een voorbeeld betreffende ons zien verduidelijkt Comrie het gemaakte onderscheid. We moeten het vermogen om te zien onderscheiden van de daad van het zien. Iemand die geen gezichtsvermogen heeft, zal nooit de daad van het zien kunnen beoefenen. Om te kunnen zien, is het gezichtsvermogen onmisbaar. Zo is het met het gehoor, de reuk, en zo verder. Nu noemt Comrie dat vermogen de 'habitus' en de daarmee geofende werkzaamheid de 'actus'.

De geestelijk dode mens mist de habitus, maar in de wedergeboorte

wordt deze habitus ingeplant. Dat is het geloof. Comrie onderscheidt zeer nadrukkelijk tussen dit geloof én het geloven, de daden, de werkzaamheden, de oefeningen. Zo handhaaft hij de volstrekte afhankelijkheid van de genade Gods. Dat vermogen, die hebbelijkheid, heeft in zichzelf geen kracht om te werken. Het is de Heilige Geest, Die door het Woord op dit vermogen inwerkt en zo de werkzaamheden voortbrengt. Anders gezegd: uit de genade van het geloof, waardoor de ziel met Christus verbonden is, vloeien de geloofsdaden, waarmee de ziel van haar kant Christus en Zijn weldaden aanneemt en omhelst, en steeds nauwer met Hem verenigd wordt.

Alleen zó kan men verstaan dat ook jong gestorven kinderen die zalig worden, het geloof deelachtig zijn, zonder dat het komt tot dadelijke geloofsoefening. Alleen zó kan men de kleingelovigen, de 'gekrookte rietjes' en de 'rokkende, smeulende vlaswiekjes' op een bijbels-pastorale wijze behandelen, zonder ze te verbreken of uit te blussen. Alleen zó kan men ook verklaren dat er een volharding der heiligen is in dagen van geestelijke duisternis en verlating.

(slot volgt)

Dordrecht, ds. M. Golverdingen

2

De schrik des Heeren en de liefde van Christus

Naar aanleiding van een reactie op mijn artikelenserie over de werkelijkheid van de hel schreef ik de vorige keer over de schrik des Heeren.

In 2 Korinthe 5 spreekt Paulus heel indringend over zijn evangeliebediening. 'Wij dan, wetende de schrik des Heeren, bewegen de mensen tot het geloof', zo zegt hij in het elfde vers. Hij wist uit zijn eigen leven van de schrik des Heeren, van de werkelijkheid van de toorn van God en van de hel. Juist dat betekende voor hem een heilige drang om zondaren te bewegen tot het geloof. Niet dat Paulus dat zelf kon, maar hij was zich ervan bewust dat de prediking een middel is in Gods handen om zondaren te

overwinnen en te bewegen.

Daarnaast was er nog iets, dat de apostel drong in zijn bediening. Hij spreekt in het veertiende vers ook over de liefde van Christus: 'Want de liefde van Christus dringt ons'.

Wat moeten we verstaan onder de liefde van Christus? De kanttekeningen wijzen erop dat dit twee dingen kan betekenen. Het kan zijn de liefde waarmee Christus de Zijnen liefheeft. Het kan ook zijn de wederliefde waarmee de Zijnen Hem liefhebben, omdat Hij Zich voor hen heeft overgegeven.

De kanttekenaren maken echter ook de opmerking dat die twee nauw aan elkaar verbonden zijn. Als we in de ver-

Midden in het dal der schaduwen des doods ziet Christen de mond van de hel

lorenheid van ons leven, toen de schrik des Heeren ons aangreep, iets hebben leren kennen van die wonderlijke zondaarsliefde van Christus, zou ons hart dan niet branden van wederliefde? We hoeven er niet aan te twifelen of dat in het hart van Paulus geweest is. Het dreef hem in zijn bediening. De liefde van Christus had hem helmaal in bezit genomen. Daardoor werd hij bewogen.

De liefde, de zelfopofferende liefde van Christus, waarin Hij de eer van Zijn Vader en het heil van zondaren zocht, was Zijn diepste drangreden. Letterlijk staat er in het Grieks: 'De liefde van Christus omvat ons'. Paulus wist zich daardoor helemaal in beslag genomen. Het was de motor van al zijn dienstwerk. Zo had hij weet van de schrik des Heeren, maar was hij tegelijk omspannen door de liefde van Christus. Wat heeft dat een klem aan zijn prediking gegeven. Daarin mocht hij de liefelijke geur van Christus verspreiden.

Wat houdt de liefde van Christus in? Het is liefde naar twee kanten. Allereerst naar de Vader. En vervolgens naar allen, die de Vader Hem gegeven heeft. Hij heeft Zijn Vader liefgehad. Meer dan Zijn eigen leven. Hij heeft Zich opgeofferd om de wil van Zijn Vader te doen. Het was Zijn spijze, Zijn vreugde. Daarom heeft Hij het kruis verdragen en de schande veracht. Hij kon zeggen in het hogepriesterlijke gebed: 'Ik heb U verheerlijkt'. Juist daarom krijgt Hij zo'n waarde voor Gods kinderen. Zo zal God de eer hebben van hun zaligheid. De liefde van Christus is ook liefde naar de kant van zondaren, die de Vader Hem

al in de eeuwigheid gaf. Aan die kant van Zijn liefde moeten we vooral denken bij deze woorden van de apostel. Immers, in het volgende vers spreekt hij erover, dat Christus 'voor allen gestorven' is. Hij bedoelt hier ongetwijfeld al degenen, die de Vader in Zijn verkiezend welbehagen Hem gaf.

Wie zal in staat zijn die liefde van Christus te peilen? Liefde niet voor vrienden, maar voor vijanden. Niet voor rechtvaardigen, maar voor goddelozen. Liefde tot in de dood, tot in de diepte van de hel. Als we willen weten hoe werkelijk de hel is, dan moeten we een blik leren slaan op de stervende Kruiseling van Golgotha. Zijn liefde is liefde die de hel overwint. Het zal voor Gods kinderen stof tot eeuwige aanbidding zijn. Als het werkelijkheid wordt door de genade Gods, dat Hij ook mij heeft liefgehad, dan kan ik dat wonder nooit klein krijgen. Paulus wist daarvan in zijn leven. De liefde van Christus had hem neergeveld op de weg naar Damascus. Hij kon er niet over zwijgen.

Wat betekent dat nu in de praktijk? Dat lezen we verder in dit hoofdstuk. We kunnen hier denken aan die bekende woorden uit vers 20, die vanuit het bevestigingsformulier steeds weer klinken bij de bevestiging van dienaren des Woords: 'Zo zijn wij dan gezanten van Christuswege, alsof God door ons bade; wij bidden u van Christuswege: Laat u met God verzoenen'.

Hoe worden wij met God verzoend? 'Door het geloof in Christus en Zijn bloed', zo zeggen de kanttekeningen. Vandaar dat de apostel zijn hoorders poogde te bewegen tot het geloof. Want het zaligmakende geloof is zo onmisbaar. Wat buigt de Heere Zich dan laag neer, dat Hij door middel van de prediking zondaren bidt, vermaant, roept en nodigt. Hij heeft geen lust in de dood van de goddeloze, maar daarin dat de goddeloze zich bekere en leve. Onder de prediking zijn we onder de bediening der verzoening.

We lezen van Christus, dat Hij weende over Jeruzalem dat Hem verachtte, dat Hem zou kruisigen. En toch weende Hij over die stad. In de bediening der verzoening druppen de tranen van Christus in het midden van de gemeente. Als het goed is en de liefde van Christus is in het hart van de dienaar, dan worden die tranen merkbaar in de prediking. Zo werd Paulus gedrongen door de liefde van Christus.

Verschrikkelijk als we dan op die grote zaligheid geen acht hebben geslagen. Dan zegt Gods Woord : Wee u! Op de

jongste dag zullen de mensen staan voor de rechterstoel van Christus. Als we dan onbekeerd leefden en gestorven zijn, dan zal er de toorn van God zijn, maar ook de toorn van het Lam. De toorn van God, dat is de toorn van onze Schepper tegen Wie we gezondigd hebben. Dat zal ook zijn voor heidenen, die nooit van Christus hoorden, maar die zich tegen God hebben verzet.

De toorn van het Lam echter zal het verschrikkelijkste zijn. Dat Lam dat ons riep en nodigde, dat met ontferming over de scharen bewogen was, maar waaraan we voorbij zijn gegaan. We wilden onszelf handhaven, we wilden niet sterven om te leven, we wilden geen zondaar worden voor God en niet breken met onze zonden, die ons zo lief waren. Die toorn is niet voor de heidenen, die van het Lam niet wisten, maar wel voor degenen, die leefden onder het Evangelie van het Lam. Wee ons! Dat zal een oordeel in het oordeel betekenen. Wie heeft het meest gesproken over de werkelijkheid van de hel? Christus! Waarom? Omdat Hij ons wakker wil schudden.

Paulus had iets van zijn Meester, van Christus. Daarom die twee dingen, die Paulus drongen: de schrik des Heeren en de liefde van Christus. Hij heeft geweten van oordeel en gericht. We zullen voor de rechterstoel van Christus staan. En dan? 'Vliedt de toekomstige toorn'. Een rechte dienaar van het Evangelie, zoals Paulus dat was, slaat alarm. Want als hij dat niet doet, misleidt hij de zielen.

Maar dat niet alleen. De prediking is niet alleen doortrokken van het diepe ontzag voor de majesteit van de rechtvaardige God. Er komt iets bij: de liefde van Christus, die zondaren uit het vuur van Gods gericht wil bevrijden. De schrik des Heeren jaagt ons uit de schuilhoeken van onze valse rust. De liefde van Christus wil trekken uit de duisternis tot Gods wonderbaar genadelicht.

Hoe zit u onder de prediking? Zouden die twee dingen, de schrik des Heeren en de liefde van Christus, ons niet moeten aangrijpen? Het zal wat zijn dan verloren te gaan. Dan zullen we ten volle moeten ondervinden wat de werkelijkheid van de hel is.

Het zal wat zijn om Christus' wil behouden te worden; dan zullen we ten volle ondervinden wat de werkelijkheid van de hemel is.

(slot)

Zeist,

ds. J.J. van Eckeveld

De eenvoudigen

Op een herfstachtige wintermiddag, zaterdag 3 december 2011, werd in gebouw "Het Kerkerf" bij de Nederlands Hervormde Dorpskerk in Elspeet het boek: "De eenvoudigen; geloofsgetuigenissen op de Noordwest-Veluwe" gepresenteerd. Het boek bevat persoonlijke geloofsgetuigenissen van veertien eenvoudige mensen.

Tijdens hun bewogen leven mochten zij rijk getuigen van het werk des Heeren in hun ziel geschonken. Zij leefden vanuit het Woord des Heeren. In kinderlijke afhankelijkheid mochten zij vaak hun weg gaan.

De heer D. Aangeenbrug van uitgeverij Groen/ Jongbloed opende de bijeenkomst, die door zo'n honderd gasten werd bijgewoond. De heer Gerrit van der Zwaan schetste als hoofdauteur de totstandkoming van het boek. Hij wees met name op de historische schets van dr. A. Sulman uit Nunspeet. Deze gepromoveerde kerkhistoricus beschrijft in het boek het geestelijk leven op de Noordwest-Veluwe: van 750 ná Christus tot op de dag van heden. Hiermee is het boek in een duidelijk historisch kader geplaatst.

De tweede spreker was ds. M. van Kooten, plaatselijk predikant van de Hervormde gemeente. Hij sprak over de historische betekenis en de plaats van bekerings- en geloofsgetuigenissen in de kerkgeschiedenis. In zijn boeiend betoog nam hij ons mee naar de eerste geloofsgetuigenissen in Gods Woord. Het gaat immers om de Kerk van alle tijden en die is er vanaf Adam geweest. Het gaat om de ware Christ-gelovigen, die al hun zaligheid verwachten van Christus. In de Heilige Schrift heeft het de Heere behaagd om niet alleen te wijzen op wet en Evange-

lie, maar ook hoe die functioneren in het hart van mensen. Niet alleen wat het is, maar ook hoe het gaat.

Natuurlijk zijn bekeringsgeschiedenissen uit de Bijbel het meest zuiver. Ze zijn door de Heilige Geest 'ontdaan van alle menselijke franje'. Zo kennen we de bekeringsgeschiedenissen van Manasse, Mattheüs, Zacheüs, Saulus van Tarsen, de moordenaar aan het kruis, de moorman van Candacé, de cipier in Filippi en anderen. Ook lezen we van geestelijke ervaringen in het boek Job en niet te vergeten in het boek der Psalmen. In de Psalmen zien we Gods volk in het hart, zegt Luther. In Psalm 66 worden we zelfs opgewekt: 'Komt, hoort toe, o allen gij, die God vreest en ik zal vertellen wat Hij aan mijn ziel gedaan heeft'.

Wel moet het geloof gereguleerd worden naar de getuigenissen vanuit de Heilige Schrift. Ervaringen van Gods kinderen mogen op zich nooit normatief worden; anders wordt het: 'Gods volk leert het anders'. Zo mag het natuurlijk niet.

In de Vroege kerk is vaak verslag ge-

geven van de getuigenissen, die de martelaren gaven, zoals Polycarpus, Perpetua, Felicitas en vele anderen. Ds. Van Kooten ontzenuwde hiermee onder meer het veelgehoorde bezwaar tegen bekeringsgeschiedenissen en geloofsgetuigenissen, alsof het daarin alleen gaat om mensverheerlijking. Hij noemde het een groot voorrecht als mensen iets mogen en kunnen doorgeven van hun geestelijk leven. Een troost kan het zijn, ook voor nabestaanden. Het is jammer als waardevolle, geestelijke belevenissen het vergeetboek ingaan. Vandaar dat levensbeschrijvingen in een grote behoefte kunnen voorzien.

Anderzijds moeten we, volgens spreker, wel waken voor verbijzondering van bepaalde personen. Dat gevaar dreigt altijd. 'Het mag niet zo zijn dat we spreken van de godzalige Rutherford en... Abraham kende er ook wat van'. 'Wat dat betreft zijn de Bijbelse geschiedenissen echt uitgezuiverd van het kwaad, volkomen en volmaakt'.

De slotconclusie van ds. Van Kooten was: 'Wij doen het nageslacht onrecht als wij de loffelijkheden des Heeren, gewerkt in en gesproken door Gods kinderen, niet vertellen en doorgeven aan onze kinderen'.

(wordt vervolgd)

Elspeet,

J.A. Jobse

BOEKENNIEUWS

"Onze vorstin; protestanten over Beatrix", interviews van Jan van Klinken; uitg. De Banier, Apeldoorn, ISBN 978 90 336 30224; 172 blz.; € 16,90.

In 2011 kwam bij uitgeverij De Banier een boek uit over H.M. koningin Beatrix. Jan van Klinken, journalist, stelde het samen. Diverse Nederlanders die op enigerlei wijze, gedurende langere of kortere tijd, met onze vorstin kennis mochten maken, werd om een indruk gevraagd over dat onvergetelijke moment. Te denken valt aan de bijdragen van politici als ir. B.J. van der Vlies en mr. A. Rouvoet, die van Men-

no de Bruyne, of een gesprek met J. op 't Hof, iemand die op de achtergrond een belangrijke rol speelde om haar inhuulding in veilige banen te leiden. Ook ds. J.J. van Ekeveld was bereid verslag te doen van het onderhoud dat hij met de vorstin mocht hebben. Zo zijn er diverse interessante bijdragen, die een veelkleurig palet opleveren. Gemeenschappelijk hebben de auteurs dat zij van protestantse huize zijn. Het boek - ook een fraai geschenkboek! - is aantrekkelijk geïllustreerd en leest gemakkelijk. Onze lezers zijn doorgaans koningsgezind en zullen deze uitgave naar waarde weten te schatten.

Zwijndrecht,

dr. C.R. van den Berg

"Als er twee mannen op één paard rijden, moet er één achterop zitten. En slechts zeer weinigen willen bij de staart zitten, als zij zichzelf bekwaam achten de teugels te houden".

John Bunyan

Welkom op de CGO

De noodzaak voor Schriftonderzoek is niet minder geworden. We leven in een wereld waarin steeds minder mensen kennis hebben van de Bijbel. De secularisatie neemt toe. Des te meer is het van belang dat jongeren en ouderen weten wat er in de Bijbel staat. Hoe zullen we in onze studie of werkkkring met andersdenkenden spreken over de inhoud van Gods Woord als we daar zelf niet in thuis zijn.

Het doel van onze cursus is het beter verstaan van de boodschap van de Schrift voor onszelf, maar ook om de verworven kennis aan anderen door te mogen geven.

De CGO A- en B-cursus omvat elk twee jaar. Omdat in het eerste jaar de basis wordt gelegd voor de Bijbelkunde en Dogmatiek raden we nieuwe cursisten aan om met de A-cursus te beginnen. De genoemde vakken willen we graag aanduiden als de kernvakken van de cursus, zonder daarmee iets af te doen aan de waarde van de overige vakken.

Bijbelkunde omvat algemene Bijbelkennis, maar ook exegese van bepaalde hoofdstukken of thema's en uitleg van de kernbegrippen uit de Schrift. De Bijbelse kernbegrippen zonde, genade, bekering, schuld, rechtvaardiging en heiliging komen ook terug in het vak Dogmatiek. Naast de genoemde vakken krijgt u les in ethiek, Bijbelse oudheidkunde, kerkgeschiedenis, sekten/stromingen en kerkelijke oriëntatie. Een speciale vooropleiding is niet vereist.

Dit jaar hopen we in Goes, Dordrecht, Amersfoort, Rijssen – en mogelijk ook in Kampen – op 1 september weer te starten. De cursusochtend is van 8.30 - 12.30 uur. Er worden elke zaterdagochtend drie lessen gegeven. In Gouda begint de cursus op donderdag 6 september die van 19.15 - 22.00 uur duurt. Er worden twee lessen gegeven. De C-cursus start dit jaar in Goes en Amersfoort eveneens op zaterdag 1 september. In een blok van drie ochtenden worden behandeld: Bijbelkunde, dogmatiek en ethiek. In Gouda gaat komend seizoen de Institutiecursus van start. Het gaat om tien avonden (20 lessen).

We zien er naar uit dat we het komend seizoen weer een goede cursus mogen hebben.

Informatie over de CGO kunt u opvragen bij dhr. J. van Roest. Tel. 010- 4717223 of per email: voorlichting@cgo.nu

U kunt zich voor de nieuwe cursus aanmelden via de website: www.cgo.nu of bij onze voorlichter.

Het is ons uitzien dat de Heere onze cursus tot zegen zou willen stellen binnen de kring van onze gemeenten. Graag wil ik ook de jongeren die belijdenis hebben gedaan de cursus van harte aanbevelen. Na de belijdeniscatechisatie biedt de CGO ook jou de mogelijkheid je verder te verdiepen.

We zien uw/jouw inschrijving graag tegemoet.

Namens de CGO, J.H. Mauritz, directeur

■ VERSLAG BEVESTIGING/ INTREDE DS. G. HOOGERLAND TE STOLWIJK

Woensdag 4 juli was een dag van verwondering en blijdschap voor de gemeente van Stolwijk. Op deze dag werd ds. G. Hoogerland als herder en leraar aan onze gemeente verbonden. De gemeente Gouda had hiervoor haar kerkgebouw gastvrij beschikbaar gesteld.

Bevestiging

In de bevestigingsdienst bediende ds. J. van Rijswijk het Woord uit Jeremia 15:19b: *Gij zult voor Mijn aangezicht staan; en zo gij het kostelijke van het snode uittrekt, zult gij als Mijn mond zijn; laat hen tot u wederkeren, maar gij zult tot hen niet wederkeren.* Het thema was: *De boodschapper Gods*, onderverdeeld in drie gedachten:

1. De plaats die hij moet innemen,
2. De opdracht die hij moet vervullen,
3. De trouw die hij moet bewijzen.

De plaats die hij moet innemen

Het teksthoofdstuk staat in verband met een grote droogte in Juda. Deze droogte schijnt een zegende uitwerking te hebben. Duizenden komen in een bid-dag samen in de tempel. Ze schreien bittere tranen, echter niet om hun zonden, maar vanwege de droogte. Jeremia wil zijn volk in deze omstandigheden troosten. Hij krijgt echter de aangrijpende opdracht om hen uit te drijven uit de tempel en de oordelen Gods aan te kondigen. Jeremia durft deze boodschap niet te brengen en klaagt over de smaadheid die hij moet dragen. Jeremia is hier echter van zijn plaats en heeft ambtelijke bekering nodig. Maar dan komt de Heere, in de tekstwoorden voor deze middag, ook met een belofte tot Zijn knecht. Hij zal Zelf zorgen dat Jeremia wederkeert tot de levende God. Zo is nog nodig dat de Heere Zijn knechten steeds weer gewillig maakt. Niet zoals Jeremia of het volk dat wil, maar zoals de Allerhoogste het wil.

De opdracht die hij moet vervullen

Jeremia krijgt de opdracht om het kostelijke van het snode uit te trekken. Dit heeft allereerst betrekking op het persoonlijk leven van Jeremia, waar we lezen van het kostelijke van het opeten van Gods Woord en we ook het snode zien van zijn onwil. De Heere lere door Zijn Geest om te sterven aan het eigen bestaan en op te zien tot de Heere om zo de mond te mogen zijn tot de gemeente. Deze woorden wijzen er ook op dat er onderscheid moet worden gemaakt tussen de rechtvaardige en de goddeloze. Jeremia vergiste zich, hij zag voor goud aan wat niet meer was dan schuim. Wat

KERKNIEUWS

■ BEVESTIGING/INTREDE KAND. A.T. HUIJSER TE SLIEDRECHT

Wij delen u met blijdschap mee dat op **woensdag 5 september** kandidaat A.T. Huijser als herder en leraar aan onze gemeente verbonden zal worden.

De bevestigingsdienst, waarin ds. M.J. van Gelder het Woord zal bedienen en

waarin ds. G.J. van Aalst de bevestiging zal verrichten, begint om 14.00 uur.

De intrededienst begint om 19.00 uur.

Beide diensten worden gehouden in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente te Hardinxveld-Giessendam, Buitendams 118.

Kerkenraad Geref. Gemeente Sliedrecht

hebben Gods knechten dan de hulp en leiding van de Heilige Geest nodig om te onderscheiden wat van God is en wat van de mens is en om de onderscheiden wegen des Heeren te verklaren.

De trouw die hij moet bewijzen

Jeremia moet naar de tempel om de Woorden Gods te verkondigen. Afzien van mensen en Gods opdracht vervullen. Gods knechten mogen niet wederkeren tot het volk, zich niet aanpassen aan het volk, maar het volk moet zich bekeren. Daar komt veel tegenop. Jeremia mocht zijn opdracht getrouw volvoeren, bediend uit Christus, de gewillige Knecht des Vaders. De Heere geve om achter Hem aan te mogen gaan door bezaaide en onbezaaide wegen, en om eerlijk maakt en eerlijk gehouden te worden tegenover de Heere en de mensen, om zo een getrouw wachter te mogen zijn op de muren van Jeruzalem.

Na het lezen van het formulier antwoordde ds. Hoogerland op de gestelde vragen met: "Ja ik, van ganser harte". Ds. Van Rijswijk sprak predikant en gemeente vervolgens met enkele persoonlijke woorden toe waarin hij gewaagde van de wonderlijke wegen des Heeren, dwars door alle stormen heen.

Intrede

De tekst voor de intrededienst van ds. Hoogerland was uit Jesaja 62:1: *Om Sions wil zal ik niet zwijgen, en om Jeruzalems wil zal ik niet stil zijn, totdat haar Gerechtigheid voortkome als een glans, en haar Heil als een fakkel die brandt.* De preek met als thema *Het onweerstaanbare getuigenis*, werd uitgewerkt in een tweetal gedachten:

1. Het waarom van dat getuigenis
2. Het waartoe van dat getuigenis

Het waarom van dat getuigenis

Jesaja sprak profetisch over de komende wegvoering van het tweestammenrijk en moest de zonden aanwijzen als oorzaak hiervan. Daarnaast mocht hij ook spreken van de onveranderlijke trouw des Heeren, waarin Hij Zijn volk niet zou tenietdoen, maar door het oordeel zou louteren en na zeventig jaar weer terugbrengen. Door de herstelling van het aardse Jeruzalem heen, mag Jesaja doorblikken naar de heerlijkheid van de Kerk des Heeren Die gekocht is met Zijn hartenbloed. Daar kan de profeet niet van zwijgen. Hij gevoelt de Goddelijke aandring om het Woord des Heeren te spreken.

De prediker die het Woord moet brengen, zal eerst zelf moeten leren luisteren naar het Woord. Daarvoor is de binnen-

kamer onmisbaar. Dan gaat de Heere het hart van de prediker voorbereiden om te spreken wat in de gemeente gesproken moet worden om het hart van Gods kinderen te verklaren maar om ook eerlijk de zonden aan te wijzen. Als dan gedacht wordt: "Hoe kan de prediker weten wat vanbinnen omgaat?" Wel, die prediker weet dat niet, maar God weet er vanaf en Hij legt het woord in de mond van Zijn knechten. Dan moet dat woord ook als het Woord des Heeren en niet als een mensenwoord worden ontvangen. Dan moet, over de prediker heen, hogerop worden gezien.

De prediker die niet zwijgen kan, moet spreken tot Adamskinderen die van nature midden in de dood liggen en op reis zijn naar de eeuwigheid, met wie hij eenmaal zal staan voor Gods rechterstoel. Niet zijn eigen gedachten moeten in de prediking naar voren worden gebracht, maar de eeuwige Goddelijke gedachten. Niet wat de mensen willen horen, maar alleen het Woord des Heeren. Het gaat bij de ware prediker niet om eigen eer, maar om Sion en om Jeruzalem. Dat is een afbeelding van de Kerk des Heeren. Daarin wordt God verheerlijkt in een weg van genade voor schuldige zondaren.

Het waartoe van dat getuigenis

Hoelang moet de prediker niet stil zijn? Er moet gesproken worden totdat God Zijn beloften gaat vervullen.

In Jesaja's tijd is dat de wederkeer naar

Jeruzalem. Maar hierin ligt ook het vergezicht op de komende Zaligmaker. Jeruzalems Gerechtigheid is de eeuwige Zoon van God. Daar ziet het Sion Gods naar uit. Dat is ook het doel waartoe de Heere Zijn volk leidt. Zij moeten gerechtigheid voor God krijgen. De gerechtigheid van Christus moet opgaan in zielen die geheel donker zijn door de ongerechtigheid.

Er wordt in de tekstwoorden ook gesproken over het Heil Dat zal opgaan. Dat ziet op de verlossing uit de macht van satan, zonde en wereld. Christus heeft een volkomen heil verworven. Zijn er die daar naar hunkeren? Gods kinderen moeten bij de fakkel van het Woord des Heeren door de duisternis geleid worden tot de lichtstad Sion.

Na de preek sprak ds. Hoogerland nog enkele woorden tot zijn bevestigter, de verschillende genodigden, gemeente en kerkenraad, familie en gezin. Vervolgens werd hij toegesproken door ds. G. Clements namens de classis Gouda en de particuliere synode Noord-West en door wethouder A.H. van Dorp namens de gemeente Vlist. Ouderling G.P. van Nieuw Amerongen sprak namens kerkenraad en gemeente met de wens dat de prediking gebruikt zal worden opdat daardoor de stem van de Herder mag worden gehoord. Tenslotte werd ds. Hoogerland toegezongen psalm 9:1 en 14.

J.C. de Jong, scriba

BERICHTEN

■ BEZINNINGSBIJENKOMSTEN KERKENRADEN

Cedrah organiseert ook dit jaar weer vier bezinningsbijeenkomsten met vertegenwoordigers van kerkenraden uit onze kerkelijke achterban. Deze keer is het thema: Het wonen en werken in een (kleinschalige) woon- en zorgvorm voor ouderen met de pastorale zorg daarbij. Een actueel thema voor ambtsdragers, die wij harte-lijk uitnodigen om één van deze bijeenkomsten bij te wonen. De bijeenkomsten, die aanvangen om 19.30 uur, worden op de volgende locaties en data gehouden:

- Nebo, Zwijndrecht: **dinsdag 28 augustus**
- Uitzicht, Vlaardingen: **woensdag 29 augustus**
- d' Amandelhof, Capelle a/d IJssel:

maandag 3 september

- Beth-San, Moerkapelle: **dinsdag 4 september**

Hoewel de betreffende kerkenraden persoonlijk zijn uitgenodigd, willen wij ook door middel van deze oproep het grote belang onderstrepen dat wij hechten aan een goede band als ouderenzorginstelling met onze kerkelijke achterban. Uw aanwezigheid is daarom voor ons een belangrijk signaal dat deze band en betrokkenheid wederzijds is. We hopen op een goede en leerzame avond, maar ook een avond van ontmoeting en onderlinge verbondenheid. Daarom: van harte welkom!

■ STUDEREN AAN DE HBO-OPLEIDING VAN DE CGO TE GOUDA?

We hebben nog cursusplaatsen beschik-

baar voor snelle beslissers! U kunt opgeleid worden voor kerkelijk werker, met bijvoorbeeld een specialisatie jeugdwerk, evangelisatie, zending of verzorgingstehuis. Er is ook een algemene variant. U volgt dan alleen de theologische vakken.

De Bijbel lezen in de grondtaal

Bij voldoende belangstelling starten komend cursusjaar weer cursussen Grieks en Hebreeuws in Gouda. Meer informatie is verkrijgbaar bij de docent, mw. drs. C.J.J. Clements, tel. 0182-531522, e-mail cjj@solcon.nl. In Rijssen start in het komende cursusjaar een cursus Grieks voor beginners. Voor meer informatie: mw. drs. J.H. Kreijkes, tel.0548-545716, e-mail: jh-kreijkes@gmail.com. Meer informatie is te vinden op de website www.cgo.nu. Telefonisch contact is mogelijk via het secretariaat: 0113-342356.

■ WERKGROEP 'OUDERS EN FAMILIE RONDOM MENSEN MET EEN ANDERE GEAARDHEID'

In maart van dit jaar hebben we ons als werkgroep voor het eerst in De Saambinder bekend gemaakt. Het doel van de werkgroep is om ouders en familieleden die geconfronteerd worden met homoseksualiteit in het gezin tot een hand en een voet te zijn door hen de gelegenheid te bieden om ervaringen te delen met mensen in dezelfde situatie. Daarvoor beleggen we regelmatig bijeenkomsten in een kleine, besloten kring.

Inmiddels heeft de eerste bijeenkomst plaats gevonden. Hiervoor was het aantal aanmeldingen zo groot dat we de groep in drieën hebben moeten splitsen. Rekening houdend met de woonplaats van de deelnemers zal er in drie verschillende regio's een bijeenkomst worden gehouden, te weten in:

- regio West Zuid-West op **1 september**
- regio Noord-Oost op **15 september**
- regio Midden op **22 september**

Diegenen die tot de doelgroep behoren kunnen zich hiervoor aanmelden. Met name degenen die niet op de eerste bijeenkomst zijn geweest, worden hartelijk uitgenodigd.

Tijd en plaats zullen uitsluitend aan hen die zich hebben aangemeld, bekend gemaakt worden.

Uit de vele positieve reacties die we ontvingen (o.a. ook van kerkenraden en predikanten) blijkt wel dat de werkgroep in een grote behoefte voorziet en betekent voor ons een stimulans om met onze activiteiten verder te gaan. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling om standpunten op te rekken of ter discussie te stellen.

Voor veel ouders is het moeilijk om over deze problematiek te spreken en ervaren en zij hierin een grote drempel. Vaak we-

ten ze ook niet met wie ze hierover kunnen spreken.

Graag zouden we ouders en familieleden in dezelfde omstandigheden ontmoeten om één en ander met elkaar te delen. U kunt contact met ons opnemen via de mail: contact@oudersenfamilierondom.nl of via de telefoon: 06 40 17 96 95
Verder kunt u alle informatie vinden op www.oudersenfamilierondom.nl

Namens de werkgroep,
Dhr. en mevr. Last te 's-Gravenpolder
Dhr. M. Ligtenberg, ouderling Geref. Gemeente te Lisse
Dhr. H. Murre, ouderling Geref. Gemeente te 's-Gravenpolder

Mevr. A. van Ree te Krimpen a/d Lek
Dhr. C.J. Ruissen, ouderling Geref. Gemeente te Waarde
Dhr. en mevr. Stolker te Lisse
Dhr. J. ten Voorde, ouderling Geref. Gemeente te Krimpen a/d IJssel

■ MUZIEK- EN SAMENZANG-AVOND IN ZOETERMEER

Muziek- en samenzangavond op **donderdag 30 augustus**, aanvang: 20.00 uur. in het kerkgebouw van de Geref. Gemeente te Zoetermeer, Zwaardslootseweg 44 (hoek Europaweg), m.m.v. André Knevel (orgel) en Liselotte Rokyta (panfluit). Collecte t.b.v. Inloophuis Het Kompas in Den Haag.

Een stem uit het verleden

En zijt altijd bereid tot verantwoording aan een iegelijk, die u rekenschap afeist van de hoop die in u is, met zachtmoedigheid en vreze.

1 Petrus 3:15

Waarom mag Paulus temidden van al de anderen op het schip staan? Omdat een bode Gods bij hem stond, in de nacht toen hij geknield lag in het gebed en worstelde met God. De Heere verhoorde zijn gebed. Zijn persoonlijke begeerte om voor de keizer gesteld te worden zal worden vervuld. Maar ook hetgeen hij voor zijn reisgenoten begeerde, is in de hemel ingewilligd. Zij zullen allen met hem in leven blijven. God is een Hoorder, maar ook een Verhoorder der gebeden. Toen de engel bij Paulus stond, bleven er in zijn hart geen nevelen meer over. Wat een licht scheen er in zijn ziel. Alle angst en twijfel was ineens weggevaagd.

Wanneer Paulus opstaat temidden van een heidens gehoor spreekt hij niet van zijn bijzondere zending als boodschapper van het Evangelie. Hij zegt alleen wat in die bepaalde omstandigheden nodig is en wat verstaan kan worden.

De mannen aan boord hebben bemoediging nodig. Maar Paulus wil ook een misverstand voorkomen. Deze heidenen leefden in de waan dat Paulus over de gave van helderziendheid beschikte. Daarom stelt Paulus zich voor als een mens. Maar dan wel als een mens die het eigendom en een dienaar van God is. 'Wiens ik ben, Welken ik ook dien.'

Zo geeft Paulus hier rekenschap van de hoop die in hem is.

Al Gods kinderen zijn Gods eigendom naar ziel en lichaam, maar niet allen kunnen met zoveel vrijmoedigheid daarvan getuigenis geven, omdat de meesten de toepassing van de Heilige Geest in hun hart missen. Het blijft toch waar wat door onze vaders gezegd is: 'Voor zoverre ik zulk een weldaad met een gelovig hart aanneem.' Bij velen zijn er vele twijfelingen en menigeen gaat tussen hoop en vrees zijn weg door dit leven.

Bij Paulus was dat niet zo. De breuk tussen God en zijn ziel was hersteld en opgelost. Dat had Gods Geest bevestigd in zijn ziel. Het leed geen twijfel. In de donkerste nacht mocht hij daarvan getuigenis geven voor God en mensen. Paulus had en verzekerd geloof, wat betrof zijn staat voor de eeuwigheid. Hij kon getuigen: 'Wiens ik ben, Welken ik ook dien.'

wijlen ds. W.C. Lamain

KERKDIENTEN

■ ZONDAG 19 AUGUSTUS 2012

Aagtekerke 9.30 en 19.00 uur ds. D.W. Tuinier; Aalburg 9.30 en 14.30 uur stud. H.A. van Zetten; Aalst 18.00 uur ds. M. Golverdingen; Alblasterdam 9.30 en 16.30 uur ds. A.J. Gunst; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. W. Visscher; Apeldoorn 17.00 uur ds. K. Boeder; Arnhem 15.00 uur ds. F. Mulder; Barendrecht 10.00 en 16.30 uur ds. L. Terlouw; Barneveld-Centrum 9.30 en 19.00 uur ds. D. de Wit; Beekbergen 10.00 uur ds. J.M. Kleppe en 19.00 uur ds. A.P. Baaijens; Benthuizen 9.30 en 18.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Berkenwoude 19.00 uur ds. G. Clements; Bodegraven 19.00 uur stud. P.D. den Haan; Borssele 14.30 uur ds. G.J.N. Moens; Boskoop 16.30 uur ds. H. Paul; Breda 14.30 uur ds. M. Karens; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 16.30 uur (H.D.) ds. W. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 10.00 uur ds. A. Moerkerken; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur ds. B.J. van Boven; Delft 15.30 uur ds. W. Harinck; Deventer 18.00 uur ds. J. Karels; Doetinchem 9.30 (H.D.) en 15.00 uur ds. A.P. Baaijens; Dordrecht 10.00 (H.D.) en 17.00 uur ds. H. Hofman; Drachten 9.30 en 19.00 uur stud. S.W. Janse; Ede (Verl. Maanderweg 33) 12.15 en 19.00 uur ds. A.A. Brugge; Emmeloord 19.00 uur ds. A. Vermeij; Enkhuizen 16.00 uur ds. G. Heijkamp; Enschede 15.00 uur ds. A. Schreuder; Enter 9.30 uur ds. J. Karels; Genemuiden 9.30 en 15.30 ds. C. Hogchem; Goes 9.30 en 18.00 uur ds. C.J. Meeuse; Gorinchem 10.00 en 16.00 uur ds. L. Blok; Gouda 9.30 (H.D.) en 16.30 uur ds. G. Clements; Goudswaard 15.00 uur ds. A. Schot; 's-Gravenzande 9.30 en 15.30 uur ds. J. van Rijswijk; Haamstede 10.00 uur ds. R. Kattenberg en 18.30 uur ds. J.M.D. de Heer; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur ds. W.J. Karels; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 (H.D.) en 16.30 uur ds. M. Joosse; Hilversum 10.00 en 16.00 uur stud. P.D. den Haan; Hoogvliet 19.00 uur ds. W. Silfhout; Houten 15.30 uur ds. R.A.M. Visser; Kampen 18.00 uur ds. J.M. Kleppe; Kapelle-Biezeling 15.00 uur (H.D.) ds. C.J. Meeuse; Katwijk aan Zee 18.30 uur stud. J. van Laar; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur ds. G.J. van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. G. Beens; Krabbendijke 9.30 en 18.00 uur (H.D.) ds. C. Sonneveld; Leerdam 10.00 (H.D.) en 18.00 uur ds. R.A.M. Visser; Leiderdorp 16.30 uur ds. J. Driessen; Lisse 18.00 uur ds. J.J. van Ekeveld; Meeuwen 19.00 uur ds. L. Blok; Meliskerke 9.30 en 19.00 uur ds. G.J.N. Moens; Middelburg-

Centrum 9.00 en 16.00 uur ds. J.M.D. de Heer; Middelharnis 9.30 en 18.00 uur ds. S. Maljaars; Moerkapelle 9.30 (H.D.) en 18.30 uur ds. W. Harinck; Naaldwijk 15.15 uur ds. A.B. van der Heiden; Nieuw-Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. A. Schot; Nieuwer ter Aa 15.30 uur ds. J.S. van der Net; Nieuwerkerk 9.30 en 15.00 uur ds. B. van der Heiden; Nijkerk 9.30 en 18.30 uur ds. G. van Manen; Nisse 14.30 uur ds. C. Sonneveld; Nunspeet 9.30 en 15.00 uur (H.D.) ds. A. Vermeij; Ooltgensplaat 14.30 uur ds. S. Maljaars; Oostburg 15.00 uur ds. D.W. Tuinier; Oostkapelle 15.00 uur ds. J. Schipper; Opheusden 10.00 en 18.30 uur ds. P. Melis; Oud-Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. G. Pater; Oudemirdum 9.30 en 19.00 uur ds. C.A. van Dieren; Oude-Tonge 10.00 (H.A.) en 18.00 uur ds. E. Bakker; Poederoijen 9.30 en 15.00 uur stud. A.T. Huijser; Poortugaal 9.30 en 16.00 uur ds. C. Neele; Puttershoek 19.00 uur ds. L. Terlouw; Rhenen 10.00 en 18.00 uur ds. F. Mulder; Ridderkerk 9.30 en 17.00 uur ds. G.M. de Leeuw; Ridderkerk-Slikkerveer 14.30 uur ds. H. Hofman; Rijssen-Noord 9.30 en 18.30 uur ds. J.W. Verweij; Rijssen-West 9.30 en 18.30 uur (H.D.) ds. P. Mulder; Rijssen-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. A. Schreuder; Rilland-Bath 18.30 uur ds. R. Kattenberg; Rotterdam-Alexanderpolder 19.00 uur ds. M. Joosse; Rotterdam-Centrum 15.30 uur ds. M.J. van Gelder; Rotterdam-IJsselmonde 9.30 en 16.30 uur ds. J. Mijnders; Rotterdam-Zuidwijk 10.00 en 17.00 uur ds. C. Harinck; Scherpenzeel 10.00 (H.D.) en 18.30 uur ds. A. Verschuure; Scheveningen 10.00 uur (H.A.) ds. H. Paul en 16.00 uur ds. G.W.S. Mulder; Sint Annaland 14.30 uur ds. E. Bakker; Sliedrecht 18.30 uur ds. M.J. van Gelder; Soest 9.30 uur ds. J.S. van der Net en 19.00 uur ds. W. Visscher; Spijkenisse 10.00 en 16.00 uur stud. C. van Ruitenburch; Sprang-Capelle 18.00 uur stud. H.A. van Zetten; Terwolde- De Vecht 9.30 en 14.30 uur ds. K. Boeder; Tholen 10.00 uur ds. M. Golverdingen; Tricht-Geldermalsen 15.00 uur ds. W.J. Karels; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. G. Mouw; Urk 10.00 en 17.00 uur ds. J. van Belzen; Utrecht 10.00 en 16.30 uur ds. A.J. de Waard; Veenendaal 9.30 en 16.30 uur ds. B. Labee; Vlaardingen 10.00 uur ds. J. Driessen en 19.00 uur stud. C. van Ruitenburch; Vlissingen 9.30 en 16.00 uur ds. C.G. Vreugdenhil; Waarde 14.00 uur ds. C. van Krimpen; Waardenburg 10.00 en 18.30 uur ds. M. Mondria; Wageningen 10.00 uur ds. A.A. Brugge en 15.30 uur ds. A. Verschuure; Werkendam 10.00 en 18.00 uur ds. M. Ka-

rens; Westkapelle 9.30 en 18.30 uur ds. J. Schipper; Wierden 15.00 uur ds. P. Mulder; Woerden 10.00 uur ds. M.J. van Gelder en 18.30 uur ds. J. van Rijswijk; Yerseke 9.30 en 18.00 uur ds. C. van Krimpen; Zeist 10.00 uur ds. J.J. van Ekeveld en 18.30 uur stud. A.T. Huijser; Zoetermeer 10.00 en 18.30 uur ds. G.W.S. Mulder; Zwijndrecht 14.30 uur ds. G.M. de Leeuw; Zwolle 9.30 en 19.00 uur ds. G. Hoogerland.

■ DINSDAG 21 AUGUSTUS 2012

Brakel 19.30 uur ds. J.M.D. de Heer; Enter 19.30 uur stud. C. van Ruitenburch; Hoedekenskerke 19.30 uur stud. P.D. den Haan; Meeuwen 19.30 uur ds. J. van Belzen; Mijndrecht 19.30 uur ds. A.J. de Waard; Rhenen 13.00 uur (huw.bev.) ds. F. Mulder; Rotterdam-Centrum 19.45 uur ds. A. Verschuure; Sint Annaland 19.30 uur ds. C. van Krimpen; Tholen 19.30 uur ds. W. Silfhout; Uddel 19.30 uur ds. G. Mouw.

■ WOENSDAG 22 AUGUSTUS 2012

Aalst 19.30 uur ds. W. Visscher; Capelle a/d IJssel-West 19.45 uur ds. S. Maljaars; De Valk-Wekerom 19.30 uur ds. B.J. van Boven; Drachten 19.30 uur ds. G. Mouw; Goudswaard 19.30 uur ds. M. Joosse; 's-Gravenpolder 19.30 uur ds. J. van Rijswijk; Hilversum 19.45 uur ds. G. van Manen; Kamperland 19.30 uur ds. L. Terlouw; Katwijk aan Zee 19.45 uur ds. M. Mondria; Leerdam 19.30 uur ds. J.M.D. de Heer; Nieuwdorp 19.30 uur ds. G. Pater; Nieuwe-Tonge 19.30 uur ds. G. Beens; Nijkerk 19.30 uur ds. C. Hogchem; Ooltgensplaat 19.30 uur stud. J. van Laar; Oostvoorne 19.30 uur ds. D.W. Tuinier; Opheusden 19.30 uur (voor de zending) ds. G.W.S. Mulder; Opperdoes 19.30 uur ds. M. Karens; Rijssen-West 19.30 uur ds. G.M. de Leeuw; Scherpenzeel 19.30 uur ds. A. Verschuure; Sint Philipsland 19.30 uur ds. A.A. Brugge; Sliedrecht 19.30 uur ds. C.J. Meeuse; Soest 19.30 uur ds. W.J. Karels.

■ DONDERDAG 23 AUGUSTUS 2012

Aalburg 19.30 uur ds. L. Terlouw; Berkenwoude 19.30 uur ds. J. Schipper; Delft 19.30 uur ds. A. Vermeij; 's-Gravenzande 19.45 uur (H.D.) ds. J. van Rijswijk; Hardinxveld-Giessendam 14.15 uur (huw.bev.) ds. W.J. Karels; Kootwijkerbroek 14.00 uur (huw.bev.) ds. G. Beens; Kruiningen 19.30 uur ds. J. van Belzen; Melissant 19.30 uur ds. G.M. de Leeuw; Naaldwijk 19.45 uur ds. G. Hoogerland; Poederoijen 19.30 uur ds. A. Schot; Scherpenisse 19.30 uur (voor de zending) ds. J.M.D. de Heer; Sprang-Capelle 19.30 uur ds. J.W. Verweij; Stad aan 't Haringvliet 19.30 uur ds. C. Sonneveld; Wageningen 19.30 uur ds. L. Blok; Zwijndrecht 19.30 uur ds. G.J.N. Moens.

■ VRIJDAG 24 AUGUSTUS 2012

Gouda 13.30 uur (huw.bev.) ds. G. Cle-

ments; Westkapelle 14.00 uur (huw.bev.) ds. G.J.N. Moens.

■ EVANGELISATIESAMENKOMSTEN ZONDAG 19 AUGUSTUS 2012

Alkmaar ('t Wuiver 2a, Oudorp) 10.00 en 16.30 uur evang. G. Baan; Amsterdam (Looiersgracht 70) 10.30 en 17.00 uur evang. J. Krijgsman; Emmen (Prinsesselaan 6 I) 9.30 en 15.30 uur evang. C. van Drunen; Leeuwarden (Achter de Hoven 2c) 9.30 en 16.00 uur evang. S. de Visser; Tilburg (Offenbachstraat 105) 10.00 en 17.00 uur evang. G. v.d. Breevaart.

■ EVANGELISATIEPOSTEN

Alkmaar:

Evangelist G. Baan; kerkgebouw 't Wuiver 2-a, Oudorp NH, gem. Alkmaar; samenkomsten iedere zondag om 10.00 en 16.30 uur.

U bent hartelijk welkom in de inloop/bijbelshop 't Wuiver, Stationsweg 96a, Alkmaar (t.o. NS- en busstation). Openingstijden: dinsdag t/m vrijdag van 10.00-16.00 uur, zaterdag van 13.00-16.00 uur.

Amsterdam:

Evangelist J. Krijgsman; kerkgebouw bij Simon de Looier, Looiersgracht 70. Samenkomsten iedere zondag 10.30 en 17.00 uur.

Van harte welkom in onze evangelisatiepost. Openingstijden: dinsdag t/m zaterdag van 10:00 uur tot 16:00 uur. U kunt bij ons ook terecht voor boeken en CD's.

Door uw aankoop steunt u het evangelisatiewerk. Per mail bestellen kan ook: cvleenen@kliksafe.nl Bekijk ook eens onze site: www.bijsimondelooier.nl

Emmen:

Evangelist C. van Drunen; kerkgebouw Prinsesselaan 6-I te Emmen; samenkomsten iedere zondag om 9.30 en 15.30 uur.

Leeuwarden:

Evangelist S. de Visser; kerkgebouw Achter de Hoven 2-c; samenkomsten iedere zondag om 9.30 en 16.00 uur.

Op vakantie in Friesland? Welkom in onze inloop, die geopend is op donderdag en vrijdag van 11.00 tot 16.00 uur en zaterdag van 11.00 tot 15.00 uur.

Merksem:

Evangelist A. van Setten; kerkgebouw "De Bron", Oude Bareellei 64; samenkomsten iedere zondag om 10.00 en 17.00 uur.

U bent ook hartelijk welkom in het inloophuis, geopend van dinsdag t/m vrijdag van 13.00-16.00, donderdagavond van 18.00-21.30 uur en zaterdag van 10.30-13.00 uur.

Rotterdam:

Inloop- en Bijbelcentrum 'In de Gouwstraat', Gouwstraat 36-b, Rotterdam-Charlois.

Kom eens langs, u bent hartelijk welkom. De inloop is geopend van dinsdag tot en met zaterdag tussen 10.00 en 16.00 uur.

Tilburg:

Kerkruimte: Offenbachstraat 105 Tilburg. Zondagse samenkomsten om 10.00 en 18.30 u.

Het inloopcentrum: Het Kruispunt, is geopend op di en wo van 14.00-17.00 u. Do van 10.00-17.00 u. Vr van 10.00-15.00 u. U bent van harte welkom.

Den Haag:

Inloophuis 'Het Kompas': Apeldoornselaan 228, Den Haag.

Openingstijden: dinsdag 10.00 - 16.00 uur; woensdag 10.00 - 13.00 uur; donderdag t/m zaterdag 10.00 - 16.00 uur.

Voor alle in dit nummer genoemde toekomstige data geldt:

Indien de Heere wil en wij leven.

ADVERTENTIES

HBO OPLEIDING THEOLOGIE

Vacature docent HBO-opleiding

Aan de hbo-opleiding van de CGO is met ingang van het komende cursusjaar plaats voor een of enkele docenten. Het betreft vacatures voor de vakken:

- **Ethiek**
- **Godsdienst, cultuur en zending**
- **Missiologie**

Informatie over deze vacatures kunt u vinden op de website: www.cgo.nu.
Telefonische inlichtingen: W.M. van der Wilt, directeur hbo-opleiding.
Tel. 010-4510560.

Sollicitaties met c.v. kunt u tot uiterlijk 1 september richten aan de directeur, Paradijssepark 21, 2904 PA Capelle a/d IJssel. E-mail: wmvanderwilt@cgo.nu.

CURSUS GODSDIENST ONDERWIJS

begrafenisverzorging Den Hollander

Begravenissen in Den Haag, Westland, Gouda, Rotterdam, Vlaardingen en omstreken.
Wij verzorgen alleen begravenissen.

Dag en nacht bereikbaar.

P.N. den Hollander
T. den Hollander

Tel. 010 - 4600509

www.begrafenisverzorgingdenhollander.nl

HERFSTVAKANTIE OP TEXEL

De NIEUWE Verrassing

NU NOG ONGEKENDE INTRODUCTIEKORTING

Zoek en boek via www.deverrassing.nl

Of neem contact op via: **0222 31 89 06**

VEEB Bouwkundig adviesbureau R. van der Veer

Wilt u gaan bouwen of verbouwen?
Eén adres voor de volledige coördinatie van uw bouwproject:

- Alle benodigde tekenwerk
- Aanvraag omgevingsvergunningen
- Vereiste berekeningen
- Projectbegeleiding

Tel. 06 233 74 397
www.BouwadviesRvdVeer.nl

Landhoeve Groot Schoneveld

Bovenweg 20
3911 SG Achterberg
Tel: 0317 - 6 18 18 0
contact: Bert of Julia Hak
grootschoneveld@kliksafe.nl
www.grootschoneveld.info

Dagbesteding in eigen sfeer

Landhoeve Groot Schoneveld in Achterberg is een dagbestedingscentrum voor ouderen uit de reformatorische gezindte voor de regio Betuwe, Rivierenland, Utrechtse Heuvelrug en Gelderse vallei.

ZATERDAG 25 AUGUSTUS OPEN DAG ZORGBOERDERIJ

10.00-16.00 uur

Met o.a. Van der Wal oude boeken, Van der Meijden boeken, Stuurbrink sierkussens en Cd's, Scheur fotokaarten, cadeauartikelen, Rst zorg, Vleugelconcert door Jaap Veenendaal, PowerPoint dagbesteding, **Veel attracties voor kinderen:** o.a. trekker-rijbewijs, brandweershow, springkussen, Downhill fietsexperience, ballonnenfeest, Nekaf legerjeep voor fotoshoot, uitzicht hoogwerker brandweer, paardensjees, ritten met oude Ford brandweerauto en nog veel meer..... kijk voor info op: www.grootschoneveld.info

Fietsdag BEEKBERGEN, a.s. zaterdag 18 augustus. Fietst u ook mee voor Simon de Looier? Info: www.fietstochtbeekbergen.nl

Zin om er nog een weekje tussen uit te gaan?

Te h. vakhuisje v.a.g.v ook geschikt voor 2 pers. Bel gerust voor info. Lieren omg. (Beekbergen Apeldoorn), 055-5062744

Orgelcentrum HET BINNENVELD In- en verkoop van klassieke orgels

JOHANNUS
DOMUS
UNICO
VIVACE
CONTENT

Onze showroom is geopend op afspraak.

Wim en Jenny Achterstraat
Friesesteeg 56
3911 VR Rhenen
telefoon 0317 - 61 20 10

www.orgelcentrum.nl

Te Huur in Opheusden per 1 Nov. 2012; Huisje voor 1 of 2 personen, evt. tijdelijk. Hal, Kamer/keuken, sl.kamer, douche/wc. Nette bewoning vereist.
Tel: 06-52245027 of E-mail: familietijssen@kliksafe.nl

Herfstkleuren zien en de bronst beleven in ELSPEET? Huur dan dit najaar één van onze luxe bungalows:

www.plexat-elspeet.nl
T 078 6195 498 M 06 5042 6385
www.dewildkansel-elspeet.nl
T 010 4519 141 M 06 4442 3215
www.tevreluwe.nl
T 034 2421 407 M 06 4949 7826
www.tnisje-elspeet.nl
T 0113 382 474 M 06 5115 3897
www.taberna-elspeet.nl
T 078 6122 667 M 06 2827 2379

De Saambinder Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur:

ds. G.J. van Aalst

Bijdragen van medewerkers en boeken ter recensie aan:

ds. G.J. van Aalst,
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105
e-mail: gjvanaalst@kliksafe.nl

Redacteur:

ds. C. Neele

Meditaties aan:

ds. C. Neele,
Egge 28, 3171 DE Poortugaal,
tel. 010-5017707
e-mail: c.neele@kliksafe.nl

Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk) en berichten aan:

redactie-secretaris: J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131, 2985 SC Ridderkerk,
tel. 0180-420865, fax 0180-423583
E-mail: jj.verhage@kliksafe.nl
Aanlevertijd:
Uiterlijk woensdag 17.00 uur vóór de datum van verschijning van De Saambinder in de daarop volgende week.

Opgaven kerkdiensten en beroepingswerk aan:

Kerkelijk Bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: saambinder@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan:

Drukkerij Verloop,
postbus 33, 2950 AA Alblasserdam
tel. 078-6912899, fax 078-6919536
e-mail: saambinder@verloop.nl

Advertenties dienen **uiterlijk donderdag** vóór de week van verschijning aangeleverd te zijn. Rouwadvertenties **uiterlijk maandagmorgen 9 uur**.

Advertenties € 0,95 per mm.
Familieberichten € 0,40 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 19% btw.

Abonnementenadministratie

Adreswijzigingen enz. aan:
Kerkelijk Bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: saambinder@cbgg.nl

Betalingen abonnementsgelden:

Postbanknr. 64327 t.n.v. De Saambinder-
abbonementen te Woerden.

Abonnementsprijzen (bij vooruitbetaling):
voor Nederland: € 12,00 per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober);
voor het buitenland:
€ 24,- per jaar + extra portiekosten.
Canada \$ 115,-; USA \$ 115,-.

Correspondentieadres Noord-Amerika:

Mr. A.M. Berman, P.O. Box 20188,
St. Catharines, ON L2M 7W7, Canada
e-mail: purlin@sympatico.ca

De redactie aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid betreffende de inhoud van de advertenties en de (recensies van de) aangekondigde boeken.

(Tele)communicatie

Netwerken

Beveiliging

Audio

Lagarde

Voor een klinkend
resultaat!

Dorpsstraat 102 • 3881 BE Putten • (0341) 37 57 57 • www.lagarde.nl

愛之神

GEEF

voor Christelijk (vervolg)onderwijs in China

Helpt u mee om te voorzien in de grote behoefte aan christelijke lectuur? Dit kan mede dankzij uw hulp. Uw gift is welkom op 3473. 76. 029 t.n.v. Hudson Taylor/SBHC te Rhenen. Bel voor info en/of voorlichting: 06-200 13 173

WWW.HUDSONTAYLOR.NL

HUDSON TAYLOR

Stichting Bijbelse Hulpverlening China

Stort uw gift op: 3473.76.029 t.n.v. Hudson Taylor/SBHC te Rhenen

Onderwijs | Lectuur | Toerusting | Diaconaat

Te huur, huisje 2-4 pers. Woudenberg (Scherpenzeel) vakantie of tijdelijk. Voorzien van veel extra's
Tel: 033-2774275

Vakantie op de Veluwe?
www.rusteenweinig.nl

HARKES *Persoonlijke zorg voor uw begrafenis*
Begravenissen
Telefoon (0172) 21 21 22
Dokter Hamburgerlaan 59 - 2771 JR Boskoop
Wij verzorgen alleen begravenissen
Dag en nacht bereikbaar - overal te ontbieden

kina
begravenisverzorging
D.W. Schipper **010-458 31 12** Capelle a/d IJssel
J. Kooijman **0182-58 39 32** Gouda
Dag en nacht bereikbaar
WIJ VERZORGEN ALLEEN BEGRAFENISSEN

- ambtskleding
- trouwkostuums
- gelegenheidskleding
- rouwkleding
- koorkleding
- verhuur jacquets
- diverse kostuums, passend voor elke man

70% nu tot korting!
Ook op de basiscollectie!
BOEDER HERENMODE
Plein 1940 173 | Scherpenzeel Telefoon (033) 277 01 72
www.boederherenmode.nl

Speksnijder Begravenisverzorging
0182-35 15 20
voor de Krimpenerwaard
Gouda & omstreken
In alle rust, betrokken, zorgzaam...
Want iedere begrafenis is een persoonlijk afscheid!
www.speksnijderbegravenisverzorging.nl

RST
Zorgverleners

Kraamzorg

“Die eerste kraamdagen vergeet ik nooit meer”

Kraamzorg door medewerkers met een reformatorische identiteit, dat is **een vertrouwd idee**. Meer informatie? www.rstzorg.nl of bel 0342-42 23 24.

RST Zorgverleners biedt ook **huishoudelijke hulp en verpleging & verzorging**

Orgelcentrum ANDANTE
Uw dealer van
Johannus Monarke Content Domus
Ruime keuze uit occasions
In onze beide winkels is een ruim assortiment bladmuziek aanwezig (ook klavar)
www.andanteorgels.nl
A. van Ostadelaan 35, Veenendaal T. 0318 - 50 50 63, E. info@andanteorgels.nl
Oranjestraat 6, Rijssen T. 0548 - 51 58 66

Begravenisverzorging Tollenaar

Wij verzorgen goed georganiseerde begravenissen met eerbied, meeleven, en... met oog voor detail.

De laatste wensen brochure “Bevel aan uw huis” is gratis verkrijgbaar.

John Tollenaar
Voltastraat 21, 4532 LG Terneuzen.
(Wij berekenen uiteraard geen km en tunnelkosten)
0115 61 25 54 of 06 18 14 80 08

www.bvtollenaar.nl